

Thực tiễn nhà nước xanh ở châu Phi dưới góc độ kinh tế chính trị

KIỀU THANH NGÀ*

Tóm tắt: Các tranh luận về nhà nước xanh thường tập trung vào ý nghĩa chính trị, dưới góc nhìn của các nước phát triển, đặc biệt là châu Âu và bỏ qua các quốc gia châu Phi vì cho rằng những nước này yếu kém, đã hoặc đang thất bại trong các mô hình phát triển này. Nhưng nếu xem xét việc bảo tồn sinh thái hay mối quan tâm về sự sống (của con người và các động thực vật nói chung) của các quốc gia châu Phi thì điều đó cần bổ sung. Bài viết tiếp cận vấn đề dưới góc độ kinh tế chính trị, phân tích thực tiễn về quản trị nhà nước về môi trường và sinh thái ở châu Phi, như chính sách nông nghiệp thời kỳ thuộc địa và quản lý động vật hoang dã và bảo tồn đa dạng sinh học thời kỳ hậu thuộc địa. Đây là những vấn đề quan trọng của quản lý môi trường và trên thực tế, các quốc gia châu Phi cũng có thể được nhìn nhận từ góc độ nhà nước xanh.

Từ khóa: Kinh tế chính trị, nhà nước xanh, châu Phi, môi trường, sinh thái.

1. Dẫn nhập

Về mặt lý thuyết, các thảo luận về nhà nước xanh hiện nay chủ yếu tập trung vào việc quản lý các vấn đề môi trường được coi là trọng tâm của sự tồn vong quốc gia, duy trì trật tự trong nước, tạo nguồn thu tài chính, luật hoá việc bảo vệ môi trường và các vấn đề ô nhiễm môi trường. Đây là ý nghĩa chính trị của nhà nước, dưới góc nhìn của các nước phát triển, đặc biệt là châu Âu. Theo Arthur Mol P. J. (2002), chính các nước phương Tây đã kiến tạo và quản lý các thể chế môi trường toàn cầu và xác định các biến đổi do môi trường gây ra trong thực tiễn. Chính vì vậy, các nghiên cứu về chính trị xanh, trên thực tế là đề cập đến nhà nước xanh, thường tập trung vào nhóm các nước Bắc Âu, Đức, Hà Lan, Nhật Bản, Canada, Australia, Anh và Mỹ (ví dụ, Barry và Eckersley 2005; Buttel Frederick H 2000; Dryzek và cộng sự 2003; Meadowcroft 2012; Weidner 2002). Do đó, bài

viết sẽ thảo luận vấn đề thực tiễn chính trị xanh theo cách tiếp cận nhà nước xanh.

Có thể thấy, các lý thuyết về nhà nước xanh đã không đề cập đến các quốc gia châu Phi vì nếu xem xét các chỉ số về hiệu suất và quản trị môi trường, chẳng hạn như Chỉ số Hiệu suất Môi trường của Đại học Yale (Environmental Performance Index - EPI) hoặc Chỉ số Bền vững Môi trường của Đại học Columbia (Environmental Sustainability Index - ESI) do các nước phương Tây đặt ra thì các quốc gia này có điểm số tương đối thấp. Có thể thấy, hầu hết các lý thuyết phương Tây đã không xác định nhà nước xanh theo các thước đo khách quan của hoạt động môi trường, mà chủ yếu tập trung vào các yêu cầu về môi trường (bảo tồn tài nguyên) hoặc sinh thái (tôn trọng giá trị vốn có của tự nhiên) của nhà nước.

Từ góc độ này, nếu xem xét việc bảo tồn sinh thái hay mối quan tâm về sự sống (của con người và các động thực vật nói chung) của các quốc gia châu Phi thì điều này sẽ thách thức các lý thuyết phương Tây. Do đó, nghiên cứu này

* Viện Nghiên cứu châu Phi và Trung Đông